

Chaudhary Devi Lal University
Sirsa (Haryana)

(Established by State Legislature Act 9 of 2003)

" B " Grade Accredited by NAAC

DEPARTMENT OF SANSKRIT

SYLLABUS

M.A. IN SANSKRIT

CHOICE BASED CREDIT SYSTEM

SEMESTER : I & II

एम . ए . संस्कृतम् (प्रथमं वर्षम्) प्रथमद्वितीयसत्रात्मकम्

चयनाधारितश्रेयोदानपद्धत्यानुसारेण

Duration : Two Years

Eligibility : Graduation

2017 Onwards

DEPARTMENT OF SANSKRIT
CH. DEVILAL UNIVERSITY SIRSA

SYLLABUS
M.A. IN SANSKRIT
CHOICE BASED CREDIT SYSTEM

एम . ए . संस्कृतम्

चयनाधारितश्रेयोदानपद्धत्यानुसारेण

SEMESTERS	CORE COURSE(CC)	CORE ELECTIVE(CE)	OPEN ELEECTIVE(OE)	TOTEL
I	20	4	0	24
II	22	4	2	28
III	12	12	4	28
IV	14	12	0	26
TOTAL	68	32	6	106

Sey, Shanam S. D. S.

DEPARTMENT OF SANSKRIT
CH.DEVILAL UNIVERSITY SIRSA

SYLLABUS

M.A. IN SANSKRIT

CHOICE BASED CREDIT SYSTEM

Total credits required : 100 -112 (One credit = 1 Hour)

Minimum attendance required : 75%

Open Elective : Minimum credit required : 10 – 12 (students of this dept. Will opt. for open elective from other department .

The continuous evolution for theory and practical course shall be as under :

Component	Weightage (4 Credits)	Weightage (3 Credits)	Weightage (2 Credits)	Evaluation
Mid -- trem Exam	20	15	10	Internal
Assignment	05	05	05	Internal
Class Attendance	05	05	05	Internal
End -- trem Exam	70	50	30	External
Total	100	75	50	

Mid Trem Examination : From First II units : October 1 – 10 for odd Semester and
March 1 – 10 for even Semester

The students must obtain at least 40 % marks in external examination .

Shy. Sharma
28/10/17

DEPARTMENT OF SANSKRIT
CH.DEVILAL UNIVERSITY SIRSA

SYLLABUS

M.A. IN SANSKRIT (Previous)

Semesters : I & II

CHOICE BASED CREDIT SYSTEM

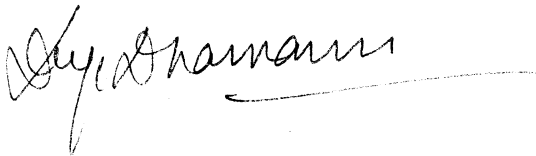
एम . ए . संस्कृतम् (प्रथमं वर्षम्) प्रथमद्वितीयसत्रात्मकम्

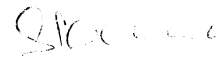
चयनाधारितश्रेयोदानपद्धत्यानुसारेण

योजना , पाठ्यक्रमः , पाठचर्या च

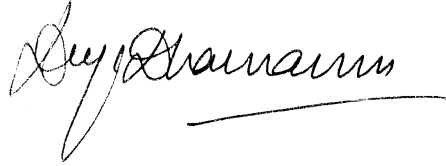
SCHEME SYLLABUS AND COURSES OF READING

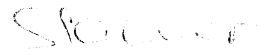
- एम. ए. (संस्कृत) – कक्ष्यायाः प्रथमवर्षीयपाठ्यक्रमः सत्रद्वये (प्रथमसत्रे द्वितीयसत्रे च)विभक्तः वर्तते । तत्र प्रतिसत्रम् अध्ययनार्थं षट् पत्राणि (पञ्च अनिवार्यपत्राणि + एकं वैकल्पिकपत्रम्) निर्धारितानि सन्ति । तत्र षष्ठपत्रे विकल्पाः सन्ति । येषु विद्यार्थी / परीक्षार्थी कमपि एकं विकल्पं स्वीकर्तुं शक्नोति ।
- **मौखिकी परीक्षा (Viva-Voce) :** एम. ए. संस्कृत- द्वितीयसत्रस्य पाठ्यक्रमसमाप्तेः अनन्तरं प्रथमद्वितीयसत्रयोः अधीतं पाठ्यक्रमम् आश्रित्य छात्राणां संस्कृतमाध्यमेन मौखिकी परीक्षा आयोजयिष्यते । एतदर्थं 50 अङ्काः निर्धारिताः सन्ति ।
- प्रत्येकं लिखितपत्राय सप्ततिः (70)अङ्काः विद्यन्ते । एतदतिरिक्तं प्रतिपत्रं त्रिंशत् (30)अङ्काः आन्तरिकमूल्याङ्कनाय अधोनिर्दिष्टरूपेण निर्धारिताः -
 - (i) प्रतिपत्रम् एका परीक्षा संगोष्ठी वा : 20 अङ्काः
 - (ii) एका कक्ष्यापरीक्षा : 05 अङ्काः
 - (iii) कक्ष्यायाम् उपस्थितिः : 05 अङ्काः

- लिखितपरीक्षायाः माध्यमः : संस्कृतमाध्यमः (पाठ्यक्रमे निर्दिष्टघटकानाम्)
: संस्कृत / हिन्दी / आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन
माध्यमेन (पाठ्यक्रमे अनिर्दिष्टघटकानाम्)।
- परीक्षासमयः : लिखितपत्राणां परीक्षासमयः प्रतिपत्रं 3 होराः भविष्यति ।
- Open Elective : द्वितीयसत्रे चयनाधारितश्रेयोदानपद्धत्यानुसारेण संस्कृतेतरछात्रेभ्यः
एकं वैकल्पिकं पत्रं वर्तते । एतदर्थं लिखितपरीक्षार्थं त्रिंशत् (30) अङ्काः विद्यन्ते। एतदतिरिक्तं
विंशतिः(20) अङ्काः आन्तरिकमूल्याङ्कनाय अधोनिर्दिष्टरूपेण निर्धारिताः -
(i) प्रतिपत्रम् एका परीक्षा संगोष्ठी वा : 10 अङ्काः
(ii) एका कक्ष्यापरीक्षा : 05 अङ्काः
(iii) कक्ष्यायाम् उपस्थितिः : 05 अङ्काः
- लिखितपरीक्षायाः माध्यमः : हिन्दी / आङ्ग्ल/संस्कृतभाषामाध्यमानां केनापि एकेन
माध्यमेन
- परीक्षासमयः : लिखितपत्राणां परीक्षासमयः प्रतिपत्रं 3 होराः भविष्यति ।

DEPARTMENT OF SANSKRIT
CH.DEVILAL UNIVERSITY SIRSA

SYLLABUS

M.A. IN SANSKRIT

CHOICE BASED CREDIT SYSTEM

प्रथमं सत्रम्

अनिवार्यपाठ्यक्रमः

s.no	core	Paper name	credits	theory	Internal	Total Marks
1	प्रथमं पत्रम्	वेदः वेदाङ्गानि च	4	70	30	100
2	द्वितीयं पत्रम्	व्याकरणम्	4	70	30	100
3	तृतीयं पत्रम्	दर्शनम्	4	70	30	100
4	चतुर्थं पत्रम्	पद्यसाहित्यम्	4	70	30	100
5	पञ्चमं पत्रम्	भाषाविज्ञानम्	4	70	30	100

वैकल्पिकपाठ्यक्रमः

s.no	e.core	Paper name	credits	theory	Internal	Total Marks
1	षष्ठं पत्रम्	क. व्याकरणवर्गः - व्याकरणशास्त्रस्येतिहासः अथवा ख. साहित्यवर्गः - लौकिकसंस्कृतसाहित्यस्येतिहासः	4	70	30	100

Ajay Shamam

**DEPARTMENT OF SANSKRIT
CH.DEVILAL UNIVERSITY SIRSA**

**SYLLABUS
M.A. IN SANSKRIT
CHOICE BASED CREDIT SYSTEM**

प्रथमं सत्रम्

प्रथमं पत्रम् (MSK01) : वेदः वेदाङ्गानि च

घटकम् १. ऋक्सूक्तानि - अग्निः(१.१),विष्णुः(१.१५४),इन्द्रः(२.१२),रुद्रः(२.३३),उषस(३.६१)
पर्जन्यः(५.८३) ।

घटकम् २. ऋक्सूक्तानि - सोमः(८.४८),अक्षः(१०.३४), पुरुषः(१०.९०),हिरण्यगर्भः(१०.१२१)
वाक्(१०.१२५),नासदीयः(१०.१२९) ।

घटकम् ३.निरुक्तम् (प्रथमद्वितीयाध्यायौ) ।

घटकम् ४. ईशोपनिषद् । (संस्कृतमाध्यमेन)

टिप्पणयः -

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति । तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रि -

त्य अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः । अन्ये

प्रश्नाः प्रथम - द्वितीय - तृतीय - चतुर्थ - घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति ।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंश आलोचनात्मकप्रश्नेषु 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत् ।

(ग) चतुर्थघटकाश्रिताः प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयाः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति ।

अन्ये संस्कृत/ हिन्दी/आङ्गलभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते ।

Dr. Shyamam

1

1

प्रश्नपत्रनिर्माणविधि:

१. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत् ।
२. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति ।
३. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति -

१. प्रथमः प्रश्नः - अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत् । अस्मिन् प्रश्ने अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः ।

5x2 = 10

२. द्वितीयः प्रश्नः - (प्रथमघटकाश्रितः) -

(क) मन्त्रद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टसूक्तेभ्यः मन्त्रचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x2 = 10

(ख) एकं आलोचनात्मकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टसूक्तेभ्यः प्रश्नद्वयं प्रदास्यते ।

5x1 = 5

३. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः) -

(क) मन्त्रद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टसूक्तेभ्यः मन्त्रचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x2 = 10

(ख) एकं आलोचनात्मकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टसूक्तेभ्यः प्रश्नद्वयं प्रदास्यते ।

5x1 = 5

४. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः) -

(क) पाठांशद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् पाठांशचतुष्टयं प्रदास्यते 5x2 = 10

(ख) एकं आलोचनात्मकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टसूक्तेभ्यः प्रश्नद्वयं प्रदास्यते ।

5x1 = 5

५. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः) -

(क) मन्त्रद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टसूक्तेभ्यः मन्त्रचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x2 = 10

(ख) एकं आलोचनात्मकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टसूक्तेभ्यः प्रश्नद्वयं प्रदास्यते ।

5x1 = 5

Keyshamam

[Signature]

अनुशासितग्रन्थाः -

१. ऋग्वेदीय सूक्तसंग्रह , डा.वेदप्रकाश उपाध्याय, अनुराग प्रकाशन , इलाहाबाद ।
२. ऋक्सूक्तसंग्रह, कृष्ण कुमार एवं हरिदत्त शास्त्री , साहित्यभण्डार , मेरठ ।
४. यास्कप्रणीतं निरुक्तम् , कपिलदेव शास्त्री ,साहित्यभण्डार मेरठ ।
४. ईशोपनिषद् , गीताप्रेस , गोरखपुर ।
५. एकादशोपनिषद् , सत्यव्रतसिद्धान्तांलकार , विजयकृष्ण लखनपाल , ग्रेटर कैलाश , नई दिल्ली ।

द्वितीयं पत्रम् (MSK02) : व्याकरणम्

घटकम् १. लघुसिद्धान्तकौमुदी - संज्ञाप्रकरणम् , सन्धिप्रकरणम् ।

घटकम् २. लघुसिद्धान्तकौमुदी - अजन्तप्रकरणम्

- पुल्लिङ्गप्रकरणम् - राम ,सर्व, विश्वपा, हरि, सखि, सुधी, शम्भु, गो, रै ।
स्त्रीलिङ्गप्रकरणम् - रमा, सर्व, मति, स्त्री, धेनु ।
नपुंसकलिङ्गप्रकरणम् - ज्ञान, वारि, दधि, सुधी । (संस्कृतमाध्यमेन)

घटकम् ३. लघुसिद्धान्तकौमुदी - हलन्तप्रकरणम्

- पुल्लिङ्गप्रकरणम् - विश्ववाह, चतुर्, किम्, इदम्, तत्, राजन्, पथिन्, युष्मद्, अस्मद्,
विद्वस्, अदस् ।
स्त्रीलिङ्गप्रकरणम् - चतुर्, किम्, इदम्, अदस्, तत् ।
नपुंसकलिङ्गप्रकरणम् - तत्, किम्, इदम् ।

घटकम् ४. लघुसिद्धान्तकौमुदी - समासप्रकरणम् (अव्ययीभाव-तत्पुरुष-द्वन्द्व-बहुव्रीहिश्च) ।

टिप्पणयः -

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति । तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाल्यक्रमगाथि -

K. S. Shanmugam

त्य अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः । अन्ये प्रश्नाः प्रथम - द्वितीय - तृतीय - चतुर्थ - घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति ।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंश आलोचनात्मकप्रश्नेषु 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत् ।

(ग) द्वितीयघटकाश्रिताः प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयाः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति । अन्ये संस्कृत/ हिन्दी/ आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते ।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत् ।
2. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति ।
3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति -

१. प्रथमः प्रश्नः - अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत् । अस्मिन् प्रश्ने अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः भविष्यन्ति ।

5x2 = 10

२. द्वितीयः प्रश्नः - (प्रथमघटकाश्रितः) -

(क) पदचतुष्टयस्य सिद्ध्यर्थं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् अष्टपदानि प्रदास्यन्ते । 5x2 = 10

(ख) सूत्रद्वयं व्याख्यातुं सूत्रचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x1 = 5

३. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः) -

(क) पदचतुष्टयस्य रूपसिद्ध्यर्थं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् अष्टपदानि प्रदास्यन्ते । 5x2 = 10

(ख) सूत्रद्वयं व्याख्यातुं सूत्रचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x1 = 5

४. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः) -

(क) पदचतुष्टयस्य रूपसिद्ध्यर्थं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् अष्टपदानि प्रदास्यन्ते । 5x2 = 10

(ख) सूत्रद्वयं व्याख्यातुं सूत्रचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x1 = 5

Deepshamam 4

Alsh

५. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः) -

(क) पदचतुष्टयस्य सिद्ध्यर्थं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् अष्टपदानि प्रदास्यन्ते । 5x2 = 10

(ख) सूत्रद्वयं व्याख्यातुं सूत्रचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x1 = 5

अनुशंसितग्रन्थाः -

१. लघुसिद्धान्तकौमुदी ,व्याख्याकार-धरानन्द शास्त्री , मोतीलाल बनारसीदास ,दिल्ली ।
२. लघुसिद्धान्तकौमुदी , व्याख्याकार-भीमसेनशास्त्री , भैमीप्रकाशन , दिल्ली ।
३. कारकप्रकरणम् , श्रीनिवासशास्त्री , साहित्यभण्डार, मेरठ ।
४. भाषा विज्ञान , डा. कर्णसिंह , साहित्यभण्डार, मेरठ ।
५. भाषाविज्ञान एवं भाषाशास्त्र ,डा. कपिलदेव द्विवेदी , विश्वविद्यालय प्रकाशन , वाराणसी ।

तृतीयं पत्रम् (MSK03): सांख्यदर्शनं न्यायदर्शनं च

घटकम् १. सांख्यकारिका (१-३७ कारिकाः) । (संस्कृतमाध्यमेन)

घटकम् २. सांख्यकारिका (३८-७२कारिकाः) ।

घटकम् ३. तर्कभाषा (प्रारम्भतः प्रत्यक्षप्रमाणपर्यन्तम्) ।

घटकम् ४. तर्कभाषा (अनुमानप्रमाणतः प्रामाण्यवादपर्यन्तम्) ।

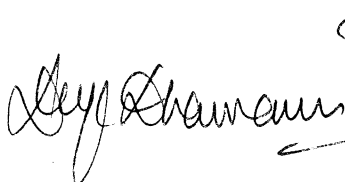
टिप्पणयः -

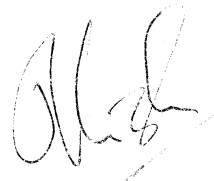
(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति । तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य

अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः । अन्ये

प्रश्नाः प्रथम - द्वितीय - तृतीय - चतुर्थ - घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति ।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंश आलोचनात्मकप्रश्नेषु 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत् ।

 5

(ग) प्रथमघटकाश्रिताः प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयाः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति ।
अन्ये संस्कृत/ हिन्दी/ आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते ।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

१. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत् ।
२. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति ।
३. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति -

१. प्रथमः प्रश्नः - अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत् । अस्मिन् प्रश्ने
अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः ।

5x2 = 10

२. द्वितीयः प्रश्नः - (प्रथमघटकाश्रितः) -

(क) कारिकाद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् कारिकाचतुष्टयं प्रदास्यते । 2x5 = 10

(ख) एकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् प्रश्नद्वयं प्रदास्यते । 1x5 = 5

३. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः) -

(क) कारिकाद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् कारिकाचतुष्टयं प्रदास्यते । 2x5 = 10

(ख) एकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् प्रश्नद्वयं प्रदास्यते । 1x5 = 5

४. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः) -

(क) सन्दर्भद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् सन्दर्भचतुष्टयं प्रदास्यते । 2x5 = 10

(ख) सैद्धान्तिकं एकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् प्रश्नद्वयं प्रदास्यते । 1x5 = 5

५. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः) -

(क) सन्दर्भद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् सन्दर्भचतुष्टयं प्रदास्यते । 2x5 = 10

(ख) सैद्धान्तिकं एकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् प्रश्नद्वयं प्रदास्यते । 1x5 = 5

Syed Hanam

अनुशंसितग्रन्थाः -

१. सांख्यकारिका , गजाननशास्त्री मुसलगाँवकरः ।
२. सांख्यकारिका , रामकृष्णाचार्य ।
३. सांख्यकारिका , व्याख्याकार - ब्रजमोहन चतुर्वेदी ।
४. सांख्यसिद्धान्त , आचार्य उदयवीर शास्त्री ।
५. सांख्य दर्शन का इतिहास , आचार्य उदयवीर शास्त्री ।
६. तर्कभाषा , व्याख्याकार- डॉ. श्रीनिवास शास्त्री ।
७. तर्कभाषा , व्याख्याकार- आचार्य विश्वेश्वर ।
८. तर्कभाषा , व्याख्याकार- बद्रीनाथ शुक्ल ।
९. भारतीय न्यायशास्त्र : एक अध्ययन , ब्रह्ममित्र अवस्थी ।
१०. Classical Samkhya – G. J. Larson .

चतुर्थ पत्रम् (MSK04): पद्यसाहित्यम्

घटकम् १. मेघदूतम् (पूर्वमेघः) । (संस्कृतमाध्यमेन)

घटकम् २. कुमारसम्भवम् (पञ्चमो सर्गः) ।

घटकम् ३. शिशुपालवधम् (प्रथमो सर्गः) ।

घटकम् ४. बुद्धचरितम् (तृतीय सर्गः) ।

टिप्पणयः -

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति । तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रि-

त्य अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः । अन्ये

प्रश्नाः प्रथम - द्वितीय - तृतीय - चतुर्थ - घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति ।

Seyyashanman 5/10/20

Aligh

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंश आलोचनात्मकप्रश्नेषु 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत् ।

(ग) प्रथमघटकाश्रिताः प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयाः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः

भविष्यति । अन्ये संस्कृत/ हिन्दी/ आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं ,
शक्यन्ते ।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

१. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत् ।

२. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति ।

३. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति -

१. प्रथमः प्रश्नः - अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत् । अस्मिन् प्रश्ने
अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः ।

5x2 = 10

२. द्वितीयः प्रश्नः - (प्रथमघटकाश्रितः) -

(क) श्लोकद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् श्लोकचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x2 = 10

(ख) एकं प्रश्नं समाधातुं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते । 5x1 = 5

३. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः) -

(क) श्लोकद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् श्लोकचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x2 = 10

(ख) एकं प्रश्नं समाधातुं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते । 5x1 = 5

४. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः) -

(क) श्लोकद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् श्लोकचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x2 = 10

(ख) एकं प्रश्नं समाधातुं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते । 5x1 = 5

५. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः) -

(क) श्लोकद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् श्लोकचतुष्टयं प्रदास्यते । 5x2 = 10

Dr. Shyam 8

Dr. Shyam

(ख) एकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् प्रश्नद्वयं प्रदास्यते ।

5x1 = 5

अनुशंसितग्रन्थाः -

१. मेघदूतम्, शिवराजशास्त्री, साहित्यभण्डार, मेरठ।
२. मेघदूतम्, दयाशंकरशास्त्री, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी ।
३. मेघदूतम्, डा. विजेन्द्रकुमार शर्मा, साहित्यभण्डार, मेरठ ।
४. मेघदूतम्, डा. रमाशङ्कर त्रिपाठी, जनार्दनशास्त्री पाण्डेय, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
५. शिशुपालवधम्, व्याख्याकार – आद्याप्रसाद मिश्र, अक्षयवट प्रकाशन, इलाहाबाद ।
६. बुद्धचरितम्, व्याख्याकार – श्री रामचन्द्र शास्त्री, चौखम्बा विद्या भवन, वाराणसी ।

पञ्चमं पत्रम् (MSK05): भाषाविज्ञानम्

घटकम् १. भाषायाः भाषाविज्ञानस्य च परिचयः, विश्वस्य भाषाणां वर्गीकरणम्

(आकृतिमूलकं परिवारमूलकञ्च)(संस्कृतमाध्यमेन)

घटकम् २. भारोपीयपरिवारस्य परिचयः, इण्डो-ईरानियन्-शाखायाः परिचयः, संस्कृतपालि -

प्राकृतापभ्रंशभाषाणां उद्भवः विकासः तुलनात्मकमध्ययनञ्च

घटकम् ३. ध्वनिविज्ञानम् - उच्चारणावयवाः तेषां कार्यम्, ध्वनीनां वर्गीकरणम्,

ध्वनिपरिवर्तनस्य नियमाः दिशा च, ध्वनिनियमाः ।

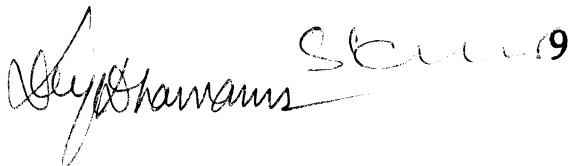
घटकम् ४. पदविज्ञानम् - पदस्वरूपम्, पदशब्दयोरन्तरम्, पदभेदाः, पदपरिवर्तनस्य कारणानि ।

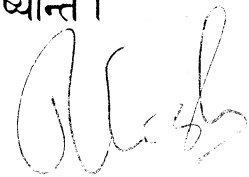
टिप्पणयः -

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति । तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रि-

त्य अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः । अन्ये

प्रश्नाः प्रथम - द्वितीय - तृतीय - चतुर्थ - घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति ।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंश आलोचनात्मकप्रश्नेषु 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत् ।

(ग) प्रथम-घटकाश्रितः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः

भविष्यति । अन्ये संस्कृत/ हिन्दी/ आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते ।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

१. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत् ।

२. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति ।

३. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति -

१. प्रथमः प्रश्नः - अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत् । अस्मिन् प्रश्ने अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः भविष्यन्ति ।

5x2 = 10

२. द्वितीयः प्रश्नः - (प्रथमघटकाश्रितः) -

एकं निबन्धं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

३. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः) -

एकं निबन्धं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

४. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः) -

एकं निबन्धं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

५. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः) -

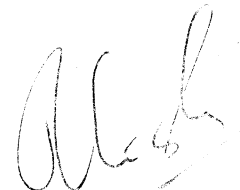
एकं निबन्धं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

अनुशासितग्रन्थाः -

१. भाषा विज्ञान, डा. कर्णसिंह, साहित्यभण्डार, मेरठ ।

10

२. भाषाविज्ञान एवं भाषाशास्त्र ,डा. कपिलदेव द्विवेदी , विश्वविद्यालय प्रकाशन , वाराणसी ।
३. संस्कृत का भाषाशास्त्रीय अध्ययन , भोलाशंकर व्यास ।
४. पदपदार्थ समीक्षा , डॉ. बलदेवसिंह , कुरुक्षेत्र विश्वविद्यालय , कुरुक्षेत्र ।
५. A manual of Sanskrit phonetics by C. Uhlenbeck .
6. Sanskrit language , T. Burrow .
७. Linguistic Introduction to Sanskrit by B.K. Ghosh .

षष्ठपत्रम् (MSK06) : क. व्याकरणशास्त्रस्येतिहासः

घटकम् १. शिक्षा निरुक्तं प्रातिशाख्यञ्च । (संस्कृतमाध्यमेन)

घटकम् २. पाणिनीयपरम्परा ।

घटकम् ३. पाणिनीयेतरपरम्परा ।

घटकम् ४. नव्यव्याकरणं व्याकरणदर्शनञ्च ।

टिप्पणयः -

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति । तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रि -

त्य अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः । अन्ये

प्रश्नाः प्रथम - द्वितीय - तृतीय - चतुर्थ - घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति ।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंश आलोचनात्मकप्रश्नेषु 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत् ।

(ग) प्रथम-घटकाश्रितः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति ।

अन्ये संस्कृत/ हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते ।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

१. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत् ।

11

Dr. Shamans

[Handwritten Signature]

२. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति ।

३. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति -

१. प्रथमः प्रश्नः - अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत् । अस्मिन् प्रश्ने
अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः ।

5x2 = 10

२. द्वितीयः प्रश्नः - (प्रथमघटकाश्रितः) -

एकं व्याख्यात्मकं प्रश्नं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

३. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः) -

एकं आलोचनात्मकं प्रश्नं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

४. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः) -

एकं आलोचनात्मकं प्रश्नं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

५. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः) -

एकं व्याख्यात्मकं प्रश्नं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x5 = 15

अनुशंसितग्रन्थाः -

१. संस्कृत व्याकरणशास्त्र का इतिहास, (भाग १-३), युधिष्ठिरमीमांसक, रामलाल कपूर ट्रस्ट, रेवली सोनीपत ।

२. संस्कृतव्याकरणदर्शन, रामसुरेश त्रिपाठी, राजकमल प्रकाशन, दिल्ली।

३. व्याकरणशास्त्रेतिहासः, वी. त्रिपाठी ।

४. पाणिनीय व्याकरण का अनुशीलन, रामशंकर भट्टाचार्य, इण्डोलोजिकल हाऊस, वाराणसी ।

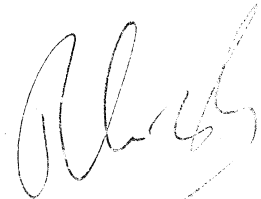
५. संस्कृतव्याकरण का इतिहास - सत्यकाम वर्मा ।

६. संस्कृतव्याकरण की रूपरेखा, डॉ. यज्ञवीर दहिया, ईस्टर्न बुक लिंकर्स, दिल्ली ।

७. संस्कृतव्याकरण का इतिहास - बलदेव उपाध्याय ।

12

षष्ठपत्रम् (MSK07) : ख. लौकिकसंस्कृतसाहित्यस्येतिहासः

घटकम् १. महाकाव्यानि (अश्वघोषात् श्रीहर्षपर्यन्तम्) (संस्कृतमाध्यमेन)

घटकम् २. क. गद्यसाहित्यम् (आर्यशूरतः अम्बिकादत्तव्यासपर्यन्तम्)

ख. कथासाहित्यम् (विष्णुशर्मणः सोमदेवपर्यन्तम्)

घटकम् ३. नाट्यसाहित्यम् (भासतः भट्टनारायणपर्यन्तम्)

घटकम् ४. अन्याः काव्यविधाः - खण्डकाव्यानि गीतिकाव्यानि मुक्तकाव्यानि स्तोत्रकाव्यानि

चम्पूकाव्यानि च (कालिदासात् जगन्नाथपर्यन्तम्)

टिप्पणयः -

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति । तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य

अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः । अन्ये

प्रश्नाः प्रथम - द्वितीय - तृतीय - चतुर्थ - घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति ।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंश आलोचनात्मकप्रश्नेषु 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत् ।

(ग) प्रथम-घटकाश्रितः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति ।

अन्ये संस्कृत/ हिन्दी/ आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते ।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

१. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत् ।

२. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति ।

३. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति -

१. प्रथमः प्रश्नः - अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत् । अस्मिन् प्रश्ने

अष्ट संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते । तेषु पञ्च प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन समाधेयाः ।

5x2 = 10

13

२. द्वितीयः प्रश्नः - (प्रथमघटकाश्रितः) -

एकं व्याख्यात्मकं प्रश्नं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

३. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः) -

एकं आलोचनात्मकं प्रश्नं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

४. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः) -

एकं व्याख्यात्मकं प्रश्नं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

५. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः) -

एकं आलोचनात्मकं प्रश्नं लेखितुं यथानिर्दिष्टविषयेभ्यः निबन्धद्वयं प्रदास्यते । 15x1 = 15

अनुशासितग्रन्थाः -

१. संस्कृतसाहित्य का इतिहास , वाचस्पति गौरोला , चौखम्बा विद्याभवनम्, वाराणसी ।

२. संस्कृतसाहित्य का इतिहास , उमाशङ्करऋषिः ।

३. संस्कृत साहित्य का समीक्षात्मक इतिहास, डा. कपिलदेव द्विवेदी ।

४. संस्कृतसाहित्य का इतिहास , एस. के. डे. ।

५. History of Sanskrit Literature – M. Krishnamachari .

Sujathanam Saur *Alis*